

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΕΟ ΣΛΕΖΑΚ

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΣΚΑΝΙΝΙ

Τέσσερα χρόνια είχα την ευκαιρία να τραγουδώ υπό την διεύθυνσή του, τέσσερα χρόνια κάτω απ' τη μαγική μπαγκέτα του Τοσκανίνι.

Στην Ιβιστική του ζωή ήταν ένας χαριτωμένος, γοητευτικός άνθρωπος, όταν όμως άναβαινε στον πόδιον γιά να διευθύνει μία πρόβα ή μία παράσταση γινόταν κάτι τελείως διαφορετικό. Με μία πραγματικά αφάνταστη ακρίβεια και ένεργητικότητα, μία εύσυνετησία και δραστηριότητα που δεν είχαν τον ταίρι τους, δίχως έπαικεια, μη κοιτώντας δειά κι' αριστερά ζητούσε απ' τόν καθέναν—δποιος κι' άν ήταν—τό ύπερτατο. Άλλοιμο τον καλλιτέχη που δεν είχε μελετήσει τόν ρόλο του ακριβώς όπως ήταν γραμμένος, κι' άλλοιμο, νο σ' αυτόν που δεν ύποτασσόταν στις κατηγορηματικές του απαιτήσεις.

Μία κόκομοθημένη από τό νεοιρκέζικο κοινό τραγουδίστρια στήν πρώτη πρόβα της μέ τόν Τοσκανίνι τόμησε μερικές έλευθερίες στά τέμπι, ό Τοσκανίνι κρατούσε οσταθερά τόν χρόνο και φώναζε: «Έμπρός, έμπρός δεοποιίνες». Η τραγουδίστρια γύρισε άπότοια δυσρεστημένη: «Μαέτορο, να διευθύνετε όπως τραγουδώ, γιατί έγω είμαι μία οταρ». Έκεινος διέκοψε μ' ένα χτύπημα της μπαγκέτας του, περίμενε όπου να γίνη άκρα ήσυχια και έπτε: «Δεοποιίνες τά άστρα βρίσκονται στόν ούρανό, έδώ είμαστε καλλιτέχνες καλοί και κακοί. Έοεις έτρεθε μία κακή καλλιτέχνις. Χτύπησε πάλι τήν μπαγκέτα του και ή πρόβα έξακολούθησε.

Έπειθά τό μάτια του ήταν πάρα πολύ όδύνατα—γενικά ένομιζέτο ότι είχε τυφλωθεί τελείως, πράγμα τό εύτυχός δεν συνέβη—διήθυβνε πάντα άπό έξω. Μελετούσε τό σπτι του τόσο πολύ, ώστε στήν πρώτη κόλα πρόβα ένός νέου έργου έρχόταν άπόλυτα προετοιμαμένος και κατέπληρε όλους μέ τήν αφάνταστη μνήμη του. Παρηκολούθηρα μία πρόβα της όρχήστρας στό «Λυκόφως τών θεών» τήν όποία, όπως δια, διήθυβνε χωρίς παρτιτούρα! Έξαφα διακόπει: «Κόριοι μου, παρακαλώ πίσω, και μάλιστα από τό γράμμα -Κ- έπτά μέτρα». Τί σημαίνει αυτό, να έξη έπικριβώς τά παραμικρότερα σημεία μίας τέτοιας γιγαντιαίας παρτιτούρας από μνήμης μπορεί κανείς να έκτιμήση όταν έχη έμπρός του αυτόν τόν χοντροτόμο μέ τις μυριάδες νότες του.

Αυτό δεν συνέβαινε μόνο στά έργα του Βάγκνερ, τά όποια άποδίδει ύπερτατα, αλλά και στά νέα έργα, τά μοντέρνα, όπου μέσα σ' ένα χάος από όργανα, κι' ένα φθόρη—μύγηνη από παρζαφάνιες, κατόρθωνε να ξεχωρίσει όταν ένας βιολονίστας πατούσε μισό τόνο ψηλότερα ή χαμηλότερα, όριζε τό μέρος της παρτιτούρας από μνήμης και άπαιτούσε να ξαναπαιχθθ.

Μία παράσταση που διήθυβνε ό Τοσκανίνι ήταν πάντα πανηγυρική, και ένα θαύμα από ακρίβεια και όμορφιά.

Ένα λάθος όμως—και τό μικρότερο—τό αισθανόταν όταν καταστροφή, τότε έξέφραζε τήν άγανάκτησή του μέ τόν πιο έξολλο τρόπο.

Ό ύποβολεύς—*suggellatore*—στήν Ιταλική όπερα μια προσωπικότης πολύ σημαντικώτερη απ' ότι είναι σέ

έμας, γιαιτί δίνει, τά άντρέ, και συνδιευθύνει από τό ύποβολείο—ήταν στήν Νέα Ύόρκη ένα πρόσωπο περίφημο στήν δουλειά του, και άπόλυτα άφοσιωμένο στόν μαέτορο, που ουχνά στό τέλος μιάς πράξεως όμοσσε κάτωχρος στήν γκανταρόμπα, και άπελευθέρως μου παρατηρούσε: «Άχ τρέ, τό δυστόχημα, φάγατε ένα τέταρτο ής νότας, ό μαέτορος είναι έξω φρενών!»

Ένα βράδυ στους «Αρχιτραγουδιστάς της Νυρεμβέργης» ήμου άφηρημένος, και έκανα μερικά μικρά λάθη. Ό Τοσκανίνι ήρθε στό διάλειμα έπάνω, χτυπούσε μέ άπελυτία τό κεφάλι του στόν τόχο, και μουρούζε άσταμάτητα: «*Questo lenore e una bestia!*» (Αυτός ό τένόρος είναι ένα ζώον). Μάτιαία τήν ύπόλοιπη βραδιά τραγούδησα, γιά να τόν ξευιμενίω, όσο συναρπαστικώτερα μπορούσα, δεν μέ έλάτρε οτι μέ μία ματιά. Όταν μετά τήν παράσταση στό ξενοδοχείο μου που ήταν και τό δικό του περίμενα τό άσανόέρ, έφτασε, μέ τό καπέλλο κατεβασμένο ώς τ' αυτιά χωρίς να μέ κοιτάξθ: πήγα κοντά του, ζήτησα τραυλίζοντας συγγνώμη και προσέθεσα ότι θα έκανα τό πόν γιά να μη ξανασυμβθ κάτι τέτοιο. Αυτό τόν καθρούχασε πρόφερε ένα καταροφισμένο «*caro ero terribile!*» (άγαπητέ ήμου τρομερός). Και όλα ήταν πάλι μέλι—γάλα.

Δέν ύπήρχε κανείς σ' όλους μας πού να μην έδινε τόν καλύτερο έαυτο του, και να μη ακολουθούσος τυφλά τις συμβουλές του, γιαιτί ό,τι ζητούσε ήταν τελείο και όδηγούσε πάντα στήν έπιτυχία.

ΑΚΡΟΑΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΟΖΙΜΑ ΒΑΓΚΝΕΡ

Τά πρώνα χρόνια του σταδίου μου έγεννήθθ ή έπιθυμία ν' άκούσω στό Μπάρορντ τά έργα του Βάγκνερ. Έπειθή ήμου τραγουδιότης μου έδοθη ένα ελεύθερο εισιτήριο γιά τόν κύκλο «Νιμπελουγκεν» και γιά τόν «Πάρσιφολ» υπό τόν όρο να τραγουδήσω κάτι στήν κυρία Βάγκνερ, παληά συνήθεια στό Μπάρορντ γιά τήν ανακάλυψη νέων ταλέντων.

Άκουσα πρώτα τόν «Πάρσιφολ». Δύο ώρες πριν ήμου έπάνω στό όλοφο κι' έβλεπα τόν κόσμο να έρχεται.

Τελευταία έφρασε ή κυρία Κόζιμα Βάγκνερ μέ τόν νεαρό Σίγκφριντ και τόν χοντροτόμο Κνίτσε στό άμάξι. Προχώρησε σάν μια βασίλισσα μέσα από μία παράτξη ανθρώπων γεμάτων σεβασμό, αότη, ή κόρη του Λιστ ή γυναίκα του Ρίχαρντ Βάγκνερ, ή ψυχή τών έορτών. Η σκέψη ότι σέ λίγες μέρες θα σταθώ μπρός σ' αότη τή γυναίκα και θα τραγουδήσω μ' έκανε να τρέμω.

Δώδκα φανφάρες παρουσιάζονται και άκούεται ένα μοτίβο του «Πάρσιφολ», είναι τό σήμα της ένάρξεω, όλοι προχωρούν πρós τό *Festspielhaus* και ζητούν τις θέσεις τους.

Η όρχήστρα δεν φαίνεται—έναν τεράστιος χάρος γεμάτος άνθρωπος,—μία αύλαία,—άλλο τίποτα. Γίνετα σκοτάδι και οιωπή, τόση οιωπή ώστε ν' άκούθ κανείς τήν άνανηση του διπλανού του και τούς χτύπους της καρδιάς του.

‘Από κάπου, από έναν άλλο κόσμο, ακούονται οι πρώτοι τόνοι !

‘Ένας κόμπος στο λαιμό, ένα σκίρτημα στην καρδιά; και τὰ δάκρυα κυλούν από τὰ μάγουλά μου. ‘Ότι έδοκίμασα τότε, δ,τι αισθάνθηκα τὸ νουίώθω και τώρα μόνο με τὴν ἀνάμνηση αὐτῆς τῆς στιγμῆς, ἀλλά νὰ τὸ πῶ, νὰ τὸ περιγράψω δὲν μπορῶ.

Οἱ μέρες πέρασαν κι’ ἔφθασε ἡ ὥρα τῆς ἀκρόασης. Μεσημέρι στὶς δώδεκα στεκόμουν ἔξω ἀπὸ τὴν αἴθουσα τῶν δοκιμῶν και με χτυποκάρδι ἔβωσα τὴν κάρτα μου. Μὲ δῆλησαν μέσα, ἀκριβῶς ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἔκαναν πρόβες στὸν «Χρυσὸ τοῦ Ρῆνου». ‘Η κυρία Βάγκνερ πῆρε τὴν κάρτα μου, συλλάβισε τὸ ὄνομά μου, ποὺ φαίνεται ὅτι δὲν τὸ εὑρίσκει εὐκολοπρόφερτο, και ρώτησε : «Λοιπὸν ἀγαπητὴ κύριε Σλέ—Σλέζακ τί θὰ μοῦ τραγουδήσετε ;» ‘Εγὼ ποὺ θέλησα νὰ φανῶ ἀπ’ ὅλες τῆς πλευρῆς και σὰν ἕνας δραματικὸς τενόρος εἶπα γεμάτος αὐτοπεποίθηση : Τὴν ἄρια τοῦ Παλιάτσου.

Φρίκη παρέλυσε δλους στὴν αἴθουσα !

‘Ο γενικὸς μουσικὸς διευθυντῆς Κτίζε ἀγωνιζόταν ν’ ἀναπνεύσῃ.—ὁ Ντόνερ ἐπάνω στὸ πόδιον ἔφρησε τὴν πόξα του και κλονίσθηκε,—ὀκόμα και ὁ ὑπῆρτης, ποὺ με ἀνήγγειλε γύρευε ταραγμένος κάπου γιὰ νὰ πιαστῆ. ‘Η κυρία Βάγκνερ ἀποσβολωμένη ὕστερα ἀπὸ μία παρατεταμένη σιωπῆ εἶπε κάπως ἐπιφυλακτικὰ ὅτι θὰ ἦταν προτιμώτερο νὰ τραγουδήσω κάτι τοῦ Διδασκάλου. Μόνο τὸν Παλιάτσο ἤξερα ; ‘Η τί ἤξερα τοῦ Βάγκνερ;

Καταποτημένος, νιώθοντας ὅτι ἔκανα μιὰ μεγάλη γκάφα ἀρίθμησα τὸν «Λόενγκριν» τὸν «Όλλανδὸ» και τὸν Φρό ἀπὸ τὸν «Χρυσὸ τοῦ Ρῆνου». ‘Εδιάλεξαν τὸν Φρό.

‘Αφοῦ ὁ κύριος διευθυντῆς Κνίζε δροσίσθηκε με μία γουλιὰ κρῶο νερὸ κάθησε στὸ πᾶνο. ‘Επρεπε νὰ τραγουδήσω τὸ «Στὸ κάστρο ὀδηγεῖ αὐτὴ ἡ γέφυρα» ποὺ εἶναι γραμμένο μόνο σὲ μέσες και χαμηλῆς νότες. Σήμερα ὡς ὄριμος καλλιτέχνης ποὺ τὸ ὄργανο ἔχει πᾶ κατασταλάξει, οἱ βαθεῖς μου νότες ; ἵναι ἀκόμα ἀρκετὰ ἔλλειπει, τότε σὰν νέος ἀρχάριος αὐτῆς οἱ νότες συνίσταντο σ’ ἕνα ἄνοιγμα τοῦ στόματος και μία ἄφωνη ἔκπνοή.

‘Όταν τελείωσε ἡ «ἀκρόαση» μοῦ ἐδῆλωσαν ὅτι οἱ φωνητικῆς μου ἱκανότητες εἶναι ἀκόμα κάπως ἀνεπαρκεῖς. ‘Εξουθενωμένος ἀποχαίρησα και φεύγοντας μοῦ φάνηκε ὅτι διάβαζα στὰ μάτια ὀλων τὴν θλίψη ποὺ τὰ πέντε ὄρατα ἐλεύθερα εἰσιτήρια σπαταλήθηκαν γιὰ ἕνα τόσο ἀνάξιο.